

mai serioasă oprire asupra caracterelor izbutite, a momentelor de încordare dramatică, a adevărurilor pe care le dezvăluie. Această scurtă notă o semnalează numai, cu bucurie.

Mira Iosif, absolventă a școlii de literatură, ca și Ion Niculescu, publică, tot în „Tinărul scriitor”, o piesă într-un act, vrednică de atenția cititorilor și a repertoriului echipelor culturale.

Tinărul medic care pleacă să-și înceapă misiunea în provincie — temă tratată pînă acum în literatura noastră dramatică de cîteva ori în piese mai lungi sau mai scurte — găsește la Mira Iosif altă paletă, alte ecouri, vibrațiile unei sensibilități puternice și proaspete.

Doctorița Otilia Murărașu nu se duce la țară, peste munți, pentru că o silește, o trimite cineva. Ea se duce din proprie inițiativă, ca să scape de o dragoste chinuitoare, plină de nădejdea că acolo se va naște din nou. Și după o ciocnire dureroasă cu realități mai aspre și mai urite decît putea bănui ea, tocmai pentru că se lovește de ele și se rănește, se naște în adevăr din nou. Nu prin bucurie senină, cum își închipuise, ci prin durere, prin luptă.

Dacă Mira Iosif nu se pricepe încă să ne motiveze perfect toate momentele și situațiile piesei ei, să ne spună de ce și cum au ajuns eroii în situația în care-i găsim și ce anume se va întîmpla cu ei după ce se lasă cortina (sau s-o sugereze mai limpede), în schimb, atîta vreme cît își ține eroul în mină, îl înfățișează precis, nuanțat, îl face să se exprime pe sine în cuvinte absolut necesare firii lui și în acte care îl definesc pe el și numai pe el.

Faptul că eroina principală, cu marea ei sensibilitate, cu omenscul și grația ei sufletească, e bine zugrăvită ne dovedește mai puțin posibilitățile autoarei (care, ca orice om tinăr în primele lui opere, se poate descrie pe sine cu fidelitate și bine), decît chipul doctorului Orlea, bătrînul ratat, uzat, bețiv și indiferent, în care din cînd în cînd mai sticlesc scîlpiri mici din iluziile, din elanurile de odinioară, din vremea în care, într-un stat burghez, condiția lui de medic de țară fără posibilități de a face bine îl strivise complet.

Chipul acestui doctor e admirabil făcut, pînă în adînc, pînă în cele mai mărunte detalii. Și bine desenat este și instructorul raional, care are o atît de puternică influență asupra doctoriței, nu printr-o prelucrare politică, ci printr-o foarte omenească mărturisire.

Acest omensc, această căldură, această sensibilitate de calitate și prospețime se degajă din întregul act. Mira Iosif găsește, dacă nu pe de-a întregul, totuși pe foarte aproape, mijloacele cele mai bune pentru a scrie o piesă emoționantă, profundă și convingătoare, vrednică de a fi desprinsă și citată dintre multele piese semifabricate, într-un act, care se scriu la noi.

Lucia DEMETRIUS

Reconstituiri pioase

Față de alte arte, care au privilegiul fixării materiale a operelor reprezentative, teatrul are o situație specială. Creația actorului, oricît ecou ar lăsa în sufletele privitorilor, se dizolvă chiar în momentul plămuirii ei. Ireversibil, momentul emoției se memorează, dar nu se repetă. Despre marii actori care au fost odată, nu aflăm decît mărturii neinsuflite: fotografii, acte, costume, scrieri, judecăți ale contemporanilor. Chiar imprimările pe discuri, bandă și peliculă — dacă s-ar face sistematic — nu ar da decît o imagine palidă și fragmentară, insuficientă deci, a vieții recreate pe scenă.

Contemplarea obiectelor rămase să mărturisescă, oricît de sărăcăcios și îndepărtat, tumultul unor cariere ilustre îndreptățește o undă de tristețe, însă, în același timp, incurajează, îndeamnă. Căci aceste relieve de preț, dincolo de semnificația lor materială, au și o valoare de ordin moral, sufletesc. Ele luminează momentele importante ale unei tradiții care se impune viitorului, dîndu-i forță, modelîndu-i profilul specific, deschizîndu-i drumuri ispititoare, îndrăznețe.

Am vizitat, deunăzi muzeul Teatrului Național din Iași și mi-am dat seama de întreaga frămîntare a trecutului, care a imprimat scenei moldovenești o fizionomie proprie, iar marilor artiști, ridicăți de aici, acea conștiință artistică, acea simplitate și naturalețe care — de la Millo — au rămas ca o lege în teatrul ieșan, cum afirmă un istoric de seriozitatea lui T. Burada.

De la Gh. Asachi — organizatorul primului spectacol în limba romînă, care a avut loc la Iași în 1816 (27 decembrie), începător al școlii de actorie de la Trei Ierarhi — devenită mai tîrziu *Conservatorul filarmonic-dramatic* — și pînă la actorii din generații mai noi, în muzeul din Iași își găsesc locul toate figurile de seamă ale teatrului românesc, care au activat aici fie toată viața, fie numai o parte a carierei lor.

Un portret al lui Gh. Asachi, executat în ulei de Constantin Stahi, domină vitrina cu cărți — primele ediții — ale aceluiași, texte dramatice, litografii.

Tot Stahi a făcut și tabloul lui N. Luchian (1838—1893), unul din cei mai vechi actori din Moldova. Acesta, împreună cu colegii săi Teodorini și Teodoru, a fost surghiunit în 1846, la mînăstirea Soveja, pentru vina de a fi introdus într-un spectacol pasaje cenzurate dintr-o piesă a lui Alecu Russo, între care și versurile: „Din Focșani la Dorohoi, / Țara-i plină de ciocii“. Un al doilea tablou al lui Luchian poartă semnătura lui Octav Băncilă.

Persecutat pentru activitatea lui patriotică, satirică, a fost și actorul Alex. Evolschi (1844—1891), arestat dincolo de Focșani pentru că rostea cuplele pledînd pentru unirea Principatelor Romîne. Un reușit tablou al lui Evolschi, expus la muzeu, a fost executat de pictorul Mihai Dan, elev al lui Aman.

Tablouri valoroase sînt și acelea ale actorului Mihai Galino — fost și profesor la Conservator — semnat tot de Stahi; al comicului C. Bălănescu, executat de un pictor valoros al epocii: Șt. Șoldănescu-München; al domnitorului Cuza, protector al teatrului executat de Emil Bardasare, fost rector al Academiei de Arte Frumoase din Iași; al lui V. Alecsandri, iarăși de Stahi; al lui Matei Millo, de pictorul Rotaru.

Cererile de angajare sau acelea de aprobări de spectacole sînt numeroase. În vitrine se află expuse cererile Aglaiei Teodoru (mai tirziu Pruteanu), angajată în 1886 cu salariul de 100 lei pe lună pe timpul stagiunii și cu obligația de a figura și în cor, cînd i se va cere...

Cam tot pe atunci este angajat și State Dragomir, „născut în 1870, licențiat în litere, absolut al Conservatorului cu premiul I“, cum menționează el în cerere. Aristizza Romanescu — după ce jucase în repetate rînduri cu trupa ieșană, împreună cu Gr. Manolescu, despre ale cărei începuturi s-a ocupat și M. Eminescu în cronicile teatrale publicate în „Curierul de Iași“ (1876—77) — este angajată pentru stagiunea 1897—98, la Teatrul Național din Iași. În 1888 a fost angajat și Vlad Cuzinschi, artist de seamă, director de scenă.

Multe documente: cereri, scrisori, chitanțe, fotografii, obiecte de uz scenic, se referă la Agatha Birsescu, marea actriță a

țării, celebră și în străinătate, care și-a încheiat cariera la Iași, ca profesoară de conservator și — în repetate rînduri — ca interpretă, alături de colectivul Teatrului Național. O fotografie din 1925 o arată în mijlocul artiștilor ieșeni, sărbătorită de ei. Printre cei prezenți se disting și figurile multora care cinstesc și astăzi scena din Iași: Ani Braeschi, George Popovici, Miluță Gheorghiu ș. a. Un portret în ulei al artistei, executat de pictorul C. Agafiței, este expus alături.

Evident, nu ne putem opri asupra tuturor pieselor din muzeu, și nici măcar asupra celor mai importante. Aș vrea să subliniez însă o idee ce mi se pare esențială, și anume: studierea documentelor și a pieselor elocvente din muzeu îți creează convingerea că între diferitele generații de artiști și animatori, începînd cu Asachi, Millo, Alecsandri, Luchian, și sfîrșind cu cei de azi, există și a existat totdeauna o legătură strînsă; că toța talentelor de odinioară luminează pînă astăzi, cu aceeași flacără, pentru că stilul de muncă, experiența, s-au perpetuat de la unii la alții, îmbogățindu-se prin contribuția tuturor, a celor mai celebri ca și a celor mai modești, dar păstrători ai aceluiași nobil devotament față de artă. Teatrul din Iași nu a fost nicicînd închis valorilor din afară. Dimpotrivă, de-a lungul deceniilor, începînd de la inaugurarea sa (1837) au jucat la Iași un Costache Caragiale, Gr. Manolescu, Maria Ciucurescu, Nottara mai tirziu, cărora li s-a alăturat C. Vernescu-Vilcea ș. a. Condiția legăturilor cu Iașul a fost numai talentul și dragostea față de arta adevărată.

Ca dovezi materiale în sprijinul ideii de mai sus avem acele piese de muzeu care vorbesc despre preluarea tradițiilor de la generație la generație. Într-o vitrină, de pildă, aflăm costumul cu care a jucat Millo pe *Baba Hirca*, la premieră, adică în 1848. Pe aproape se află fotografia celui care i-a urmat lui Millo în același rol, actorul Mihai Arceleanu, în costumul respectiv. Tradiția acestui rol, jucat „în travesti“, a fost însă mai departe preluată de un alt actor de mare valoare: Vasile Boldescu, care a predat-o, la rîndul său, lui C. Ramadan, artist emerit al R.P.R. Alt exemplu: multe din obiectele și podoabele de scenă ale tragedienei Agatha Birsescu, expuse la muzeu, aparțin încă actriței Ani Braeschi; împreună cu aceste amintiri, maestra i-a dăruit ucenicei și pasiunea

pentru o intensă trăire scenică și obișnuința gestului și a intonației clasice.

Tradiția lui Gr. Manolescu a fost dusă mai departe de State Dragomir, care i-a preluat — este un amănunt, dar semnificativ — și costumul lui *Hamlet*. Iar lui State Dragomir i-au urmat alții, dintre care îi notăm pe Aurel Ghițescu, George Popovici etc.

Exemplele se pot înmulți. Acestea însă, deși nu stabilesc filiații rigide și exclusive, sint mai elocvente acolo, în fața pieselor de muzeu.

N. BARBU

Un deziderat și o propunere

Decada dramaturgiei originale — eveniment pe care-l putem numi, fără teamă de a fi retoric, epocal în viața teatrului românesc — a pus în valoare o seamă de fenomene pozitive, s-a soldat cu rezultat-entuziasmante. Nu e aici locul de a le enumera. Dar, pe lângă acestea, s-au făcut: simțite și unele necesități, unele deziderate legitime. Am vrea să ne oprim asupra unuia, și nu dintre cele mai puțin importante.

Se știe că oamenii de teatru — actori, regizori, scenografi, directori etc. — au o configurație sufletească în care primează, cum e și firesc, sensibilitatea, trăirile sentimentale. Ei se angajează cu pasiune în munca lor și spectacolele devin ființă din ființa lor. De aceea, ei conversează cu plăcere despre spectacolele lor, le comentează copios, dar... de foarte multe ori culeg și se opresc numai la aspectele favorabile, mereu înclinați să treacă peste observațiile critice, gata să se lege pe aripile unei iluzorii desăvirșiri. Cu atât mai mult, cu cât — parcă-i un făcut — un roi de prieteni și-ar arde mîinile pentru a le atesta virtuți pe care le au și, în aceeași măsură, virtuți pe care nu le au.

Firește că acel care nu acceptă discuția pe terenul cu ghimpi al opiniilor și aprecierilor obiective, franc exprimate, nu va putea, la rîndul lui, să formuleze, obiectiv și sincer, asemenea opinii relative la înfăptuiri dinafară. În realitate, nici nu țin la lucrul acesta, din teama de a nu vexa și de a nu suscita, astfel, riposte neplăcute la adresa propriilor realizări: un cerc vicios aci. Mulți oameni de teatru riscă în felul acesta să treacă unul pe lângă celălalt, comunicînd doar prin zîmbete reținute sau expresii de conveniență.

În rezumat, toate acestea constituie trăsăturile unui climat profesional nesănătos, întrucît împiedică schimbul de idei, comunicarea unor date și unor experiențe care ar trebui să incite curiozitatea fiecărui om de artă.

Iată de ce ni s-a părut foarte binevenită propunerea tinărului regizor Harag György de la Baia Mare, emisă cu prilejul unei consfătuiri a revistei noastre cu conducătorii de teatre prezenți la *Decadă*. Regizorul Harag a propus organizarea, periodică și în diferite centre artistice ale țării, a unor spectacole cu invitați (actori, regizori, scenografi) de la alte teatre, precum și critici dramatici. Vizionarea spectacolelor ar fi urmată de discuții libere, de convorbiri și schimburi de idei, în cursul cărora să se exprime opinii deschise și constructive.

Asemenea dezbateri ar avea darul să lărgească orizontul artistic, atât al realizatorilor, cât și al celor invitați; ar crea un climat de tovărășească stimă și de cunoaștere reciprocă; ar duce la formarea unui spirit critic obiectiv și, în consecință, la ameliorarea calitativă a spectacolelor.

Dar, înainte de toate, am asista la continua întărire a legăturilor dintre oamenii care slujesc cu pasiune arta dramatică, organic interesați de progresul și afirmarea ei din ce în ce mai strălucitoare.

E o propunere care merită toată atenția... și pe care, în ceea ce ne privește, nădăduim s-o luăm în considerație nu mai tîrziu decît la începutul stagiunii viitoare.

FI. P.

Premiile Decadei

Între 20—30 mai a. c. a avut loc la București *Decada dramaturgiei originale*. Cu acest prilej au fost decernate următoarele premii și mențiuni pentru:

Spectacole

Premiul I — *Preludiu* — Teatrul de Stat din Galați; *Citadela sfărîmată* —

Teatrul de Stat din Oradea (secția maghiară).

Premiul II — *Horia* — Teatrul Național din Iași.